

Zarządzenie nr 6/2025
Dyrektora Ogrodu Zoologicznego w Lubinie
Z dnia 01.06.2025

W sprawie wprowadzenia programu bioasekuracji i gotowości epizootycznej ogrodu zoologicznego

Podstawa prawna:

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające i uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt („Prawo o zdrowiu zwierząt”),

1. § 16 pkt. 3 Regulaminu Organizacji Wewnętrznej

Niniejszym zarządzam co następuje:

§ 1

Wprowadzam programu bioasekuracji i gotowości epizootycznej ogrodu zoologicznego

§ 2

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

.....

(podpis dyrektora)

Agata Bończak
Dyrektor
Ogrodu Zoologicznego w Lubinie

PROGRAM BIOASEKURACJI I GOTOWOŚCI EPIZOOTYCZNEJ OGRODU ZOOLOGICZNEGO

Niniejszy program został opracowany przez grupę lekarzy weterynarii w celu ochrony zwierząt przed zagrożeniem pryszczycą w ogrodach zoologicznych przy zachowaniu podstawowej funkcji ogrodów, jakim jest hodowla zagrożonych gatunków.

DEFINICJE

„zakład odizolowany” oznacza stały zakład o wyznaczonych granicach geograficznych, utworzony dobrowolnie i zatwierdzony na potrzeby przemieszczania, w którym zwierzęta:

a) utrzymuje się lub hoduje na wystawy, do celów edukacyjnych, w celu zachowania gatunku lub do celów badawczych;

b) są zamknięte i odizolowane od otoczenia; oraz

c) podlegają nadzorowi w zakresie zdrowia zwierząt i środkom bioasekuracji; (2016/429)

„zakładowy lekarz weterynarii” oznacza lekarza weterynarii odpowiedzialnego za działania prowadzone w zakładzie kwarantanny w odniesieniu do utrzymywanych zwierząt lądowych innych niż naczelne lub w zakładzie odizolowanym, jak określono w niniejszym rozporządzeniu; (2019/2035)

1. PODSTAWA PRAWNA

Plan bioasekuracji i gotowości epizootycznej dla ogrodu zoologicznego (zakładu odizolowanego) został opracowany na podstawie następujących aktów prawnych:

1.1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające i uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt („Prawo o zdrowiu zwierząt”), zwanego dalej też: „AHL”.

- **art. 4 pkt 23** – definicja bioasekuracji jako środków fizycznych i zarządczych mających na celu ograniczenie ryzyka wprowadzenia, wystąpienia i rozprzestrzeniania chorób zakaźnych,

odniesieniu do przepisów dotyczących zapobiegania niektórym chorobom umieszczonym w wykazie oraz ich zwalczania.

- art. 5–7 – środki natychmiastowe w przypadku podejrzenia choroby kategorii A,
- art. 9, 12-18 – procedury przy podejrzeniu i potwierdzeniu choroby kategorii A,
- art. 21–28 – ustanawianie stref zapowietrzonych i zagrożonych oraz inne środki ograniczające.

1.3. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2019/2035 z dnia 28 czerwca 2019 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do przepisów dotyczących zakładów utrzymujących zwierzęta lądowe i wylęgarni oraz identyfikowalności niektórych utrzymywanych zwierząt lądowych i jaj wylęganych.

- art. 3 ust. 14 – definicja zakładu odizolowanego,
- art. 16–17 – wymagania zatwierdzenia i nadzoru nad zakładami odizolowanymi,
- załącznik I część 9 – szczegółowe wymogi dot. infrastruktury, bioasekuracji, kwarantanny, dokumentacji i nadzoru weterynaryjnego.

1.4. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2018/1882 z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie stosowania niektórych przepisów dotyczących zapobiegania chorobom oraz ich zwalczania do kategorii chorób umieszczonych w wykazie oraz ustanawiające wykaz gatunków i grup gatunków, z którymi wiąże się znaczne ryzyko rozprzestrzeniania się chorób umieszczonych w tym wykazie.

1.5. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania.

- art. 3–4 – ogólne zasady humanitarnego uśmiercania,
- załącznik I – wykaz dozwolonych metod uśmiercania w przypadku konieczności likwidacji zwierząt z powodów epizootycznych.

1.6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego).

- art. 8–10 – klasyfikacja materiałów (kat. 1–3),
- art. 12–14 – obowiązki w zakresie zbierania, transportu i przetwarzania materiału kat. 1 (w tym padłych zwierząt zakażonych),
- art. 21–22 – wymagania dotyczące transportu i identyfikacji materiałów.

2. CEL I ZAKRES STOSOWANIA PLANU

2.1. Cel dokumentu

Celem niniejszego planu jest określenie wytycznych bioasekuracji oraz postępowania w przypadku wystąpienia lub podejrzenia pryszczycy u zwierząt utrzymywanych w ogrodzie zoologicznym pełniącym funkcję zakładu odizolowanego, zgodnie z art. 16 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2019/2035 oraz art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429.

Plan zawiera zasady:

- zapobiegania wprowadzeniu wirusa pryszczycy do placówki,
- wczesnego wykrywania i zgłaszania objawów podejrzanych o pryszczycę,
- wdrażania środków zapobiegawczych i ograniczających,
- uśmiercania zwierząt zakażonych i kontaktowych zgodnie z zasadami dobrostanu
- zbierania i utylizacji materiałów zakaźnych w sposób bezpieczny i zgodny z przepisami.

2.2. Zakres stosowania planu

Plan obejmuje działania organizacyjne, infrastrukturalne i administracyjne podejmowane na terenie ogrodu zoologicznego.

Plan obowiązuje:

- wszystkich zatrudnionych pracowników ogrodu zoologicznego (etatowych, kontraktowych, sezonowych) i pracowników firm działających na terenie zoo, wolontariuszy, praktykantów i stażystów;
- dostawców, wykonawców i podmioty zewnętrzne działające wewnątrz ogrodu zoologicznego;
- zwiedzających;
- zakładowego lekarza weterynarii – jako osoby odpowiedzialnej za zdrowie zwierząt
- oraz wszystkie osoby zawodowo związane ze zwierzętami w rozumieniu art. 10 ust. 2 rozporządzenia 2016/429.

2.3. Zakres gatunkowy

Plan dotyczy przede wszystkim zwierząt parzystokopytnych i trąbowców, uznanych za szczególnie wrażliwe na wirusa pryszczycy na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2018/1882, oraz innych zwierząt co do których istnieje uzasadnione podejrzenie o możliwość zakażenia podpartych doniesieniami naukowymi.

3. SUGEROWANY PODZIAŁ OGRODU ZOOLOGICZNEGO NA STREFY OCHRONNE

3.1. Zasada strefowania

Zgodnie z art. 4 pkt 23 rozporządzenia (UE) 2016/429, bioasekuracja obejmuje środki zarządzania i fizyczne środki zapobiegające wprowadzeniu, rozprzestrzenianiu i utrwalaniu się chorób zakaźnych w zakładzie. Z uwagi na ograniczenia infrastrukturalne ogrodu zoologicznego (brak śluz, wspólna obsługa techniczna, brak fizycznej separacji pawilonów), zastosowano uproszczony podział na dwie sugerowane strefy funkcjonalne.

3.2. STREFA I

Charakterystyka:

Obszary, w których nie dochodzi do kontaktu ze zwierzętami.

Środki bioasekuracyjne:

- maty dezynfekcyjne lub punktowa dekontaminacja przy przejściu do strefy II;
- przenoszenie narzędzi i przedmiotów między strefą I i II po dezynfekcji.

3.3. STREFA II

Charakterystyka:

Strefa, w której dochodzi do kontaktu pośredniego lub bezpośredniego ze zwierzętami. Strefa ta obejmuje:

Środki bioasekuracyjne:

- zastosowanie mat dezynfekcyjnych w miejscu wejścia/wyjścia;
- zmiana odzieży i obuwia przy wejściu i wyjściu ze strefy;
- stosowanie odzieży roboczej i jeśli to konieczne środków ochrony indywidualnej;
- regularna dezynfekcja podłóg, narzędzi i sprzętów używanych w obsłudze zwierząt; w przypadku sprzętu nieprzemieszczanego między strefami – stosuje się zasadę przypisania sprzętu do konkretnego obiektu lub gatunku, z odpowiednim oznaczeniem.
- sprzęt nieprzypisany do konkretnych stref, dezynfekowany po użyciu;
- codzienna kontrola zdrowia zwierząt podatnych na pryszczycę, rejestr objawów.

4. OBOWIĄZKI W ZAKRESIE ZDROWIA ZWIERZĄT I BIOASEKURACJI**4.1. Obowiązki ogrodu zoologicznego, jako podmiotu utrzymującego zwierzęta**

Ogród zoologiczny zobowiązany jest do:

- zapewnienia dobrostanu i zdrowia zwierząt poprzez właściwe żywienie, pielęgnację, leczenie i identyfikowalność;
- wdrażania i utrzymywania skutecznych środków bioasekuracyjnych adekwatnych do ryzyka epizootycznego;
- ochrony zwierząt przed kontaktem z dziką fauną i środowiskowymi źródłami zakażenia;
- prowadzenia dokumentacji hodowlanej, w tym ewidencji padnięć oraz dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej;
- zgłaszania podejrzeń chorób z wykazu do właściwego PIW.

4.2. Obowiązki zakładowego lekarza weterynarii

Zgodnie z art. 17 rozporządzenia 2019/2035, zakład odizolowany musi współpracować z lekarzem weterynarii na podstawie umowy lub stałego zlecenia. Do jego obowiązków należy:

- nadzór nad przestrzeganiem warunków bioasekuracji i zatwierdzenia zakładu;
- coroczna (lub doraźna) aktualizacja planu nadzoru nad chorobami zakaźnymi;
- organizacja sekcji zwłok lub badań pośmiertnych podejrzanych przypadków;
- sporządzanie dokumentacji prowadzenie dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej oraz rejestru interwencji;
- szkolenie personelu w zakresie objawów pryszczycy, zasad higieny i zgłaszania incydentów.

4.3. Obowiązki osób mających kontakt ze zwierzętami

Osoby te mają obowiązek:

- stosować odzież roboczą i ochronną oraz dezynfekować obuwie przy przejściu pomiędzy strefami, lub stosować inne obowiązujące zasady dezynfekcji ustalone przez zakładowego lekarza weterynarii;
- stosować się do wytycznych zakładowego lekarza weterynarii w kontekście obserwacji i zgłaszania objawów chorobowych, objawy te są omawiane w

ramach obowiązkowego szkolenia personelu z zakresu pryszczycy i procedur zgłaszania podejrzeń.

4.4. Obowiązek współpracy z organami Inspekcji Weterynaryjnej

Ogród zoologiczny, będący zatwierdzonym zakładem odizolowanym, zobowiązany jest do:

- udostępniania PLW dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej, rejestrów,
- uczestnictwa w działaniach kontrolnych i epizootycznych prowadzonych przez PIW,
- wdrażania decyzji administracyjnych dot. uśmiercenia sanitarnego, transportu i utylizacji,
- niezwłocznego informowania PIW o zmianach infrastruktury mających wpływ na bioasekurację lub organizację stref.

5. ŚRODKI FIZYCZNE I ZARZĄDCZE BIOASEKURACJI

Zgodnie z art. 10 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429, środki bioasekuracyjne powinny obejmować zarówno środki fizyczne, jak i zarządcze, dostosowane do specyfiki zakładu, rodzaju utrzymywanych zwierząt i poziomu ryzyka epizootycznego.

W przypadku ogrodu zoologicznego jako zakładu odizolowanego, przy braku możliwości budowy śluz i oddzielenia sektorów, wdraża się rozwiązania punktowe i systemowe, maksymalnie wykorzystujące istniejące zasoby.

5.1. Środki ochrony fizycznej

a) Bariery strukturalne i przestrzenne

- ograniczenie kontaktu ze zwierzętami przez systemy ogrodzeń, krat, przeszkleń i siatek ochronnych;

b) Higiena środowiska i przestrzeni wspólnych

- regularne mycie i dezynfekcja podłóg, ścian, sprzętów, kontenerów paszowych i poidel;
- regularne stosowanie środków dezynfekcyjnych, dezynsekcyjnych i deratyzacyjnych w miejscach gromadzenia paszy, ściółki i odchodów;
- zalecane oddzielne systemy odwodnienia dla strefy hodowlanej.

c) Zabezpieczenie materiałów biologicznych i paszy

- pasze przechowywane w zamkniętych, suchych magazynach, z dostępem tylko dla upoważnionych pracowników;
- produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do skarmiania wyłącznie od zatwierdzonych dostawców z identyfikowalnością partii.

5.2. Środki zarządcze

a) Dostęp do stref i przemieszczanie się

- dezynfekcja obuwia przy przechodzeniu przez strefy;
- obowiązek noszenia odzieży roboczej przy kontakcie ze zwierzętami;
- obowiązek stosowania środków ochrony indywidualnej: rękawice, fartuchy, maseczki zgodnie z aktualnymi zaleceniami zakładowego lekarza weterynarii.

b) Sprzęt i narzędzia

- Brak możliwości przypisania sprzętu do konkretnych wybiegów dla zwierząt – zamiast tego:
  - obowiązkowa dezynfekcja po użyciu;
  - oznaczenie sprzętu kolorem lub etykietą sektorową (jeśli to możliwe);
  - stosowanie sprzętu jednorazowego w przypadku opieki nad zwierzętami izolowanymi;
  - działania ściśle wg zaleceń zakładowego lekarza weterynarii.

5.3. Dokumentacja i nadzór nad środkami bioasekuracyjnymi

- wszystkie środki bioasekuracji są opisane w planie bioasekuracji i nadzorowane przez zakładowego lekarza weterynarii;
- co najmniej raz w roku – przegląd skuteczności procedur przez zakładowego lekarza weterynarii i ich aktualizacja;

5.4. Wnioski praktyczne

Wdrażanie powyższych środków:

- pozwala utrzymać status zakładu odizolowanego zgodnie z art. 16 rozporządzenia 2019/2035,
- minimalizuje ryzyko wprowadzenia i rozprzestrzenienia wirusa pryszczycy,
- zapewnia przejrzystość i gotowość placówki na kontrolę PIW oraz sytuacje epizootyczne.

5.5. Środki transportu i kontrola ruchu – zasady bioasekuracji i rejestracji

Zgodnie z art. 10 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2016/429 oraz art. 17 lit. b pkt ii rozporządzenia delegowanego (UE) 2019/2035, wszelki ruch pojazdów i osób na terenie ogrodu zoologicznego musi podlegać kontroli, ewidencji i dekontaminacji, szczególnie w kontekście zagrożeń chorobami zakaźnymi zwierząt.

5.5.1. Wjazd i ruch środków transportu

Na teren ogrodu zoologicznego mogą wjeżdżać wyłącznie pojazdy

- za zgodą upoważnionej osoby zarządzającej ogrodem zoologicznym;
- wpisane do rejestru środków transportu prowadzonego przez PLW, właściwego ze względu na miejsce prowadzenie działalności;
- po dokonaniu dezynfekcji przy wjeździe na teren ZOO zgodnie z obowiązującą procedurą.

Kontrola i dezynfekcja obowiązują pojazdy mające kontakt ze strefą II.

5.5.2. Rejestracja ruchu osób i pojazdów

ZOO prowadzi:

- rejestr pojazdów – numer rejestracyjny, firma, cel, strefa docelowa, kierowca, godziny, status dezynfekcji;
- rejestr osób mających kontakt ze zwierzętami (w formie harmonogramu pracy).

W przypadku zagrożenia pryszczycą rejestry te stają się narzędziem epizootycznym i muszą być przekazane PIW na żądanie, bez zbędnej zwłoki. Szczegółowe zasady prowadzenia rejestrów zawarte są w załączniku opracowanym na podstawie poniższych przepisów artykułu 32 rozporządzenia 2019/2035.

6. WYKRYWANIE I ZGŁASZANIE PODEJRZENIA PRYSZCZYCY

(Foot-and-Mouth Disease – choroba kategorii A zgodnie z wykazem chorób z art. 8 AHL i rozporządzeniem wykonawczym (UE) 2018/1882)

Zgodnie z art. 18 i 19 rozporządzenia (UE) 2016/429 oraz art. 9 rozporządzenia delegowanego (UE) 2020/687, zakład odizolowany utrzymujący gatunki szczególnie wrażliwe na wirusa pryszczycy ma obowiązek wdrożenia systemu wczesnego wykrywania choroby i natychmiastowego zgłaszania podejrzeń właściwym organom weterynaryjnym.

6.1. Wczesne wykrywanie – nadzór kliniczny nad zwierzętami

Obowiązek prowadzenia codziennej obserwacji zdrowotnej dotyczy wszystkich gatunków uznanych za podatne na zakażenie wirusem pryszczycy, zgodnie z Rozp. 2018/1882:

Codzienna obserwacja zdrowia zwierząt jest realizowana przez personel opiekujący zwierzętami zgodnie z wytycznymi zakładowego lekarza weterynarii.

Objawy kliniczne wymagające zgłoszenia:

- gorączka, apatia, brak apetytu,
- ślinienie się, piana z pyska,
- pęcherze lub nadżerki na błonach śluzowych pyska, języku, wargach,
- pęcherze w okolicach racic i przestrzeni międzyracicowej,
- kulawizna, niechęć do poruszania się, sztywność chodu,
- objawy bólowe.

Obowiązki personelu:

- codzienna kontrola stanu zdrowia zwierząt z dokumentacją nieprawidłowości,
- bezzwłoczne zgłoszenie podejrzenia do zakładowego lekarza weterynarii,
- wpisanie zaobserwowanych nieprawidłowości do dokumentacji;
- wdrożenie działań izolacyjnych po konsultacji z lekarzem weterynarii.

6.2. Procedura zgłoszenia podejrzenia wystąpienia pryszczycy

Zgodnie z art. 18 AHL oraz art. 9 rozporządzenia 2020/689:

1. Zakładowy lekarz weterynarii dokonuje oceny klinicznej podejrzanego przypadku.
2. W przypadku uzasadnionego podejrzenia – dokonuje oficjalnego zgłoszenia do Powiatowego Lekarza Weterynarii.
3. Zwierzę zostaje odizolowane na dotychczasowym wybiegu lub w odrębnym sektorze (w ramach strefy II).
4. Wstrzymuje się przemieszczanie osób, zwierząt i sprzętu.
5. Wszyscy pracownicy, którzy mieli kontakt ze zwierzęciem, są ewidencjonowani.

6.3. Obowiązki lekarza weterynarii i działania zakładu

Po zgłoszeniu podejrzenia, zakład:

- oznacza wybieg lub pawilon jako strefę podejrzenia,
- wyposaża wejście do sektora w środki dezynfekcyjne i tablicę ostrzegawczą,
- przygotowuje dokumentację według wskazań Powiatowego Lekarza Weterynarii;
- w razie potrzeby rozpoczyna dekontaminację powierzchni i narzędzi,

- podejmuje wewnętrzne działania prewencyjne: ograniczenie dostępu, zawieszenie zwiedzania danej części ogrodu.

6.4. Środki podejmowane przez Powiatowego Lekarza Weterynarii

Po otrzymaniu zgłoszenia PIW:

- wszczyna postępowanie dochodzeniowe (wywiad, kontrola dokumentacji, badania kliniczne),
- pobiera próbki do badań laboratoryjnych (krew, wymazy, próbki płęcherzy),
- może wprowadzić środki tymczasowe, w tym zakaz przemieszczania, izolację obiektu, ograniczenie dostępu,
- podejmuje decyzję o wstępnym zamknięciu strefy II lub całego ZOO dla osób postronnych,
- inicjuje przygotowanie do działań zgodnie z art. 12–14 rozporządzenia 2020/687 (likwidacja, utylizacja).

7. POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU PODEJRZENIA LUB POTWIERDZENIA PRYSZCZYCY

7.1. Podstawa prawna działań

Postępowanie wdrażane jest w przypadku potwierdzenia pryszczycy u zwierzęcia na podstawie badań laboratoryjnych i decyzji PIW. Działania opierają się na przepisach:

- rozporządzenia (UE) 2016/429,
- rozporządzenia delegowanego (UE) 2020/687,
- oraz na przepisach krajowych (ustawa o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych).

7.2. Potwierdzenie ogniska pryszczycy w ZOO przez PIW – konsekwencje natychmiastowe

1. ZOO zostaje zamknięte dla odwiedzających – niezależnie od lokalizacji ogniska (decyzja PLW).
2. Wprowadza się zakaz przemieszczania zwierząt, osób i sprzętu między strefami.
3. Oznakowanie obszaru ogniska (pawilonu, wybiegu) jako strefy skażonej.
4. Dokumentacja przygotowana zgodnie z wymaganiami wskazanymi przez Powiatowego Lekarza Weterynarii

7.2.1 Ustanowienie stref zapowietrzonych i zagrożonej przez PIW

Zgodnie z rozporządzeniem 2020/687, PLW:

- wyznacza strefę zapowietrzoną o promieniu co najmniej 3 km od ogniska,
- wyznacza strefę zagrożoną o promieniu co najmniej 10 km,
- wydaje decyzję administracyjną określającą zasady ruchu, postępowania i informowania społeczeństwa,
- może zarządzić uśmiercenie zwierząt zakażonych, kontaktowych lub szczególnie wrażliwych.

7.2.2 Działania wewnętrzne ogrodu zoologicznego

W odpowiedzi na decyzje PIW zakład wdraża:

- powołanie wewnętrznego zespołu kryzysowego;

- zamyka strefę II;
- przygotowuje logistykę działań (personel, narzędzia, odzież ochronna);
- dokumentuje wszystkie działania w dzienniku działań epizootycznych.

7.2.3 Komunikacja z organami weterynaryjnymi

Zakład odizolowany ma obowiązek:

- bieżącej współpracy z IW,
- udostępnienia dokumentacji, w tym rejestrów,
- przekazania danych kontaktowych pracowników i osób mających kontakt ze zwierzętami; dane kontaktowe udostępniane są PIW zgodnie z obowiązującymi przepisami o ochronie danych osobowych (RODO) i wyłącznie w zakresie niezbędnym do działań epizootycznych;
- przygotowania do kolejnych etapów zwalczania choroby: czyszczenia, dezynfekcji, przerwy epizootycznej.

8. UŚMIERCANIE ZWIERZĄT – DOBROSTAN I PROCEDURY

W przypadku potwierdzenia ogniska pryszczycy, Powiatowy Lekarz Weterynarii (PIW) może, na podstawie art. 13–14 rozporządzenia delegowanego (UE) 2020/687, zarządzić uśmiercenie zwierząt zakażonych, podejrzanych oraz kontaktowych.

8.1. Zwierzęta przeznaczone do uśmiercenia

PLW może zarządzić uśmiercenie:

- zwierząt, u których potwierdzono zakażenie wirusem pryszczycy,
- osobników współżyjących na tym samym wybiegu,
- gatunków szczególnie wrażliwych, które miały potencjalny kontakt z ogniskiem,
- zwierząt dzikich lub półdzikich, których izolacja nie jest możliwa.

8.2. Dokumentacja i procedury administracyjne

Po dokonaniu uśmiercenia każdorazowo należy:

1. Sporządzić protokół uśmiercenia, zawierający:
  - dane gatunku i identyfikację zwierzęcia,
  - datę, godzinę, miejsce uśmiercenia,
  - zastosowaną metodę,
  - imię i podpis osoby wykonującej i nadzorującej (lek. wet.),
  - uzasadnienie (np. decyzja PIW, kontakt z ogniskiem).
2. Wpisać dane do rejestru padłych i uśmierconych zwierząt.
3. Przekazać kopię protokołu do PLW niezwłocznie, nie później niż w terminie uzgodnionym z PLW.
4. Oznaczyć zwłoki i zabezpieczyć je zgodnie z zasadami opisanymi w Rozdziale 9 (kategoria 1).

9. UTYLIZACJA PADŁYCH ZWIERZĄT I MATERIAŁÓW ZAKAŻNYCH

Wszystkie zwłoki zwierząt padłych z powodu pryszczycy, poddanych uśmierceniu w ramach działań epizootycznych oraz materiały potencjalnie skażone (ściółka, pasza, wydaliny, przedmioty jednorazowe) są traktowane jako materiał kategorii 1 zgodnie z art. 8 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1069/2009. Ich utylizacja musi przebiegać w sposób bezpieczny, kontrolowany i udokumentowany.

9.1. Zbieranie i przechowywanie materiału kat. 1

- Zbieranie i przechowywanie materiału kategorii I odbywa się zgodnie z wytycznymi zawartymi w decyzji wydanej przez PLW.

9.2. Dezynfekcja po usunięciu materiału

- Po każdorazowym usunięciu zwłok lub odpadów należy przeprowadzić:
  - dekontaminację miejsca przebywania zwierząt,
  - mycie i dezynfekcję narzędzi, pojemników i pojazdów,
  - dezynfekcję środków ochrony osobistej (jeśli wielokrotnego użytku).
- Stosowane środki dezynfekcyjne muszą znajdować się w wykazie UE, dopuszczone do użytku weterynaryjnego.
- Cały proces dokumentowany jest w protokole dezynfekcji zatwierdzanym przez zakładowego lekarza weterynarii.

9.3. Dokumentacja i archiwizacja (zgodnie z rozporządzeniami UE)

Ogród zoologiczny jako zakład odizolowany prowadzi i archiwizuje dokumentację związaną z utylizacją zwierząt i materiałów zakaźnych, w szczególności:

- **rejestr utylizacji zwłok i materiałów kategorii 1–3** zawiera: datę zdarzenia, identyfikację zwierzęcia lub materiału, zastosowany sposób postępowania, dane odbiorcy oraz numer dokumentu handlowego. Prowadzenie rejestru może zostać zastąpione przez przechowywanie **prawidłowo wypełnionych dokumentów handlowych**, wystawionych przez uprawniony podmiot odbierający materiał.
- **protokoły przeprowadzonych zabiegów mycia i dezynfekcji**, uwzględniające daty, miejsca, zastosowane środki oraz osoby odpowiedzialne za ich wykonanie,

Dokumenty te muszą być archiwizowane w sposób umożliwiający identyfikowalność i dostępność dla organów nadzoru przez okres **co najmniej 2 lat** od daty ich wystawienia.

Dokumentacja prowadzona jest w formie papierowej lub elektronicznej, w sposób umożliwiający jej szybkie udostępnienie organom nadzoru weterynaryjnego.

Na żądanie Powiatowego Lekarza Weterynarii lub innego uprawnionego organu Inspekcji Weterynaryjnej dokumentacja udostępniana jest niezwłocznie.

23.05.2025

Opracowali:

Dr n. wet. Małgorzata Bruczyńska (PIW Piaseczno)

Dr n. wet. Agnieszka Czujkowska (Warszawski Ogród Zoologiczny)

Dr n. wet. Mirosław Kalicki (Gdański Ogród Zoologiczny)

lek. wet. Izabela Krause (Gdański Ogród Zoologiczny)

lek. wet. Wojciech Paszta (ZOO Wrocław)

